

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 575/2024-17

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **MONAQ Leasing, a. s.**, Tvarožkova 5, Bratislava, zastúpenej ULC Čarnogurský, s.r.o., Tvarožkova 5, Bratislava, proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave č. k. 5Co/42/2020-706 z 18. júna 2024 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 27. augusta 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na vlastníť majetok podľa čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a porušenia čl. 1 ods. 1 ústavy kasačným uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej aj „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia, ktoré navrhuje zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie. Požaduje výrok o neaplikovaní ustanovení o spotrebiteľských zmluvách, priznanie primeraného finančného zadost'učinenia a náhradu trov konania.

2. V konaní pred Okresným súdom Pezinok (ďalej aj „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) vedenom pod sp. zn. 6C/159/2010 o 1. určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, 2. ochranu spotrebiteľa, 3. prejudiciálne konanie nebolo sporné, že žalobcovia neboli schopní splácať svoj finančný záväzok (hypotekárny úver) voči [REDACTED] [REDACTED] (ďalej len „banka“), ktorá následne začala s realizáciou výkonu záložného práva. Z vyjadrení strán sporu okresný súd ďalej ustálil, že za daných okolností žalobcovia sami a dobrovoľne z vlastnej vôle oslovili sťažovateľku ako lízingovú spoločnosť poskytujúcu služby v oblasti finančného lízingu. Tá im na základe kúpnej zmluvy z 26. júla 2007 poskytla finančné prostriedky vo výške 3 665 478,4 Sk, z ktorých prevažujúca časť (2 058 462 Sk) bola uhradená banke. Sťažovateľka sa následne stala vlastníčkou nehnuteľností zapísaných na [REDACTED] k. ú. [REDACTED] (pozemky a rodinný dom). Krátko na to (28. augusta 2007) bola medzi stranami sporu uzatvorená zmluva o nájme nehnuteľnosti

s následnou možnosťou jej kúpy (ďalej len „lízingová zmluva“), ktorej účelom bolo prenajať žalobcom nimi odpredané nehnuteľnosti na výkon podnikania. Žalobcovia meškali s úhradami jednotlivých mesačných lízingových splátok, preto sťažovateľka odstúpila od lízingovej zmluvy a súčasne vyzvala žalobcov na vypratanie nehnuteľností.

3. Súd zameriavajúci sa na okolnosti uzatvárania zmlúv sa nestotožnil s tvrdeniami žalobcov o neprimeranosti kúpnej ceny nehnuteľnosti. Žalobcovia podľa súdu nepreukázali žiadne neprijateľné a nevyvážené zmluvné podmienky. Pokiaľ ide o lízingovú zmluvu, táto nemá podľa názoru súdu spotrebiteľský charakter. V nadväznosti na uvedené posúdil právny vzťah medzi stranami sporu ako obchodný vzťah, nie spotrebiteľský, a preto nemohol na predmetnú vec aplikovať normy spotrebiteľského práva. V prvoinštančnom konaní bolo ďalej preukázané, že (i) žalobcovia sú držiteľmi živnostenských oprávnení a ako fyzické osoby oprávnené na podnikanie vystupovali v právnom vzťahu so sťažovateľkou, (ii) nehnuteľnosť, ktorá je predmetom zmluvných dojednaní, slúži okrem bývania aj na výkon ich podnikateľskej činnosti, a tiež skutočnosť, že (iii) sťažovateľ v zásade nevstupuje do lízingových vzťahov s fyzickými osobami. Podľa názoru súdu žalobcovia svojím konaním porušili svoje povinnosti z lízingovej zmluvy, a tým zmarili jej účel, ktorým malo byť spätne nadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, preto nemožno považovať ich právne postavenie za neisté. Súd ďalej uviedol, že nie je splnený základný účel určovacej žaloby, keďže sťažovateľka od lízingovej zmluvy odstúpila a žalobcovia neplatnosť odstúpenia na súde nenapadli. V dôsledku konštatovaného nenaplnenia podmienky prípustnosti určovacej žaloby okresný súd rozsudkom z 28. novembra 2019 žalobu zamietol.

4. Proti rozsudku súdu prvej inštancie žalobcovia podali odvolanie, v ktorom nesúhlasili s právnym posúdením sporu (záver o absencii naliehavého právneho záujmu, záver o obchodnom spore). V dôsledku dlhodobej nečinnosti krajského súdu v odvolacom konaní vedenom pod sp. zn. 5Co/42/2020 sťažovateľka podala ústavnú sťažnosť, ktorej ústavný súd nálezom sp. zn. III. ÚS 462/2023 z 24. apríla 2024 vyhovel, vyslovil vznik zbytočných prietahov, prikázal súdu vo veci konať, priznal sťažovateľke primerané finančné zadosťučinenie a náhradu trov konania. Krátko na to krajský súd napadnutým uznesením z 18. júna 2024 rozsudok súdu prvej inštancie zrušil podľa § 389 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a vec mu vrátil podľa § 391 ods. 1 CSP na ďalšie konanie.

5. Súdu prvej inštancie vytkol nevysporiadanie sa s otázkou danosti naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení vlastníctva žalobcov k nehnuteľnostiam a s poukazom na závery vyplývajúce zo súdnej praxi vyslovil názor o existencii takéhoto naliehavého právneho záujmu žalobcov. Pokiaľ ide o lízingovú zmluvu, naliehavý právny záujem na určení neplatnosti podľa odvolacieho súdu vyplýva z § 53 ods. 5 Občianskeho zákonníka. Súd prvej inštancie mal pochybiť aj nepreskúmaním prevažujúceho účelu použitia sťažovateľkou poskytnutých peňažných prostriedkov. Podľa názoru odvolacieho súdu takýmto účelom nie je podnikanie žalobcov, ale refinancovanie hypotekárneho úveru poskytnutého na rodinný dom, v ktorom sa čiastočne realizuje aj podnikanie žalobkyne. Odvolací súd napokon vyvodil záver, že je potrebné pri uzatváraní oboch zmlúv považovať žalobcov za spotrebiteľov, na spor aplikovať normy spotrebiteľského práva a dopadajúcu judikatúru súdov a okrem iného vyriešiť otázku, či sťažovateľkou zvolený postup refinancovania hypotekárneho úveru žalobcov tzv. spätným lízingom za zistených okolností nevykazuje znaky nekalých obchodných praktík podľa § 53d Občianskeho zákonníka a § 4 ods. 2 a § 7 zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa

a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.

II.

Argumentácia sťažovateľky

6. Sťažovateľka podala ústavnú sťažnosť proti zrušujúcemu uzneseniu odvolacieho súdu, ktoré predlžuje súdne konanie a právnu neistotu trvajúcu takmer 14 rokov. V dôsledku uvedeného dáva do protikladu (i) stav neoprávneného užívania nehnuteľností žalobcami bez akejkoľvek úhrady za užívanie a (ii) stav, ktorý sťažovateľke znemožňuje užívať predmet svojho vlastníctva, vrátane vzniknutej veľkej škody pri vynakladaní nákladov za dané nehnuteľnosti. Podľa sťažovateľky ide o taký výkon práv žalobcov, ktorý je v rozpore s dobrými mravmi, a preto nepožíva ochranu podľa § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka, resp. je v príkrom rozpore s predstavami spoločnosti o poctivom, spravodlivom a morálnom správaní dlžníka. V naznačených súvislostiach namieta porušenie vlastníckeho práva podľa čl. 20 ústavy. Porušenie práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vidí v porušení zákazu prekvapivých rozhodnutí.

7. Sťažovateľka ďalej rozporuje zmenu charakteru konania na spotrebiteľský spor a pokyn odvolacieho súdu aplikovať normy spotrebiteľského práva, čím malo taktiež dôjsť k porušeniu jej práva na spravodlivé súdne konanie. Poukazuje pritom na výsledky dokazovania pred súdom prvej inštancie znejúce v prospech vyhodnotenia sporu ako obchodného a na okolnosti uzatvárania zmlúv nepreukazujúce tieseň žalobcov, pričom odvolací súd na dané skutočnosti neprihliadal, resp. ich neskúmal. Žalobcovia-podnikatelia mali podľa sťažovateľky úmyselne odňať finančné prostriedky s cieľom obohatiť sa, čo považuje za mimoriadne nevhodný a nesprávny príklad na legálne obchádzanie zákona. Tiež uvádza, že žalobcovia počas 14 rokov konania nepredložili relevantné dôkazy o preukázaní svojho vlastníctva k nehnuteľnosti či tvrdenému statusu spotrebiteľov.

8. Sťažovateľka sa osobitne v sťažnostnej argumentácii zameriava na preukázanie skutočnosti, že predmetné nehnuteľnosti slúžia žalobcom primárne na ich podnikanie. V tejto súvislosti v prospech svojho tvrdenia poukazuje na umiestnenie nehnuteľnosti v zóne určenej na „vybavenosť“ (s odkazom na územný plán obce), na jej dispozičné riešenie a naprojektovanie podlažia ako podnikateľský a obchodný priestor (s odkazom na znalecký posudok z roku 2007 a kolaudačné rozhodnutie z roku 2002). Namieta, že s uvedenou skutočnosťou sa nevysporiadal odvolací súd ani ústavný súd. Na podklade výmery plochy nehnuteľnosti obsiahnutej v znaleckom posudku tvrdí, že žalobcovia využívajú až 90 % z celkovej plochy nehnuteľnosti (zastavanej a nezastavenej) na podnikateľské účely a na bývanie iba 10 % plochy nehnuteľnosti. V zásadne trvá na tom, že žalobcovia s vysoko nadštandardným príjmom (žalobcu v 2. rade) mali možnosť vracať poskytnuté financovania a majú možnosť nájsť a financovať si iné bývanie, a to bez nutnosti využívať nehnuteľnosť sťažovateľky. Tvrdenie odvolacieho súdu o využívaní rodinného domu na bývanie bez možnosti bývania inde považuje za arbitrárne a v príkrom rozpore s vykonaným dokazovaním.

9. Pokiaľ ide o namietanú zmenu charakteru sporu, sťažovateľka rozporuje záver ústavného súdu vyslovený v náleze z 24. apríla 2024 a odvolacieho súdu vyslovený v napadnutom uznesení (záver týkajúci sa skutočného účelu poskytnutej finančnej služby, pozn.), ktorý považuje za protiprávny, arbitrárny a v rozpore so zákazom prekvapivých rozhodnutí, ku ktorým sa v konaní pred ústavným

súdom vedenom pod sp. zn. III. ÚS 462/2023 nemala možnosť vyjadriť. Argumentácia je zameraná najmä na (i) skutočnosti v prospech vyhodnotenia charakteru sporu, ktorý má byť obchodný (najmä preukázané použitie hypotekárneho úveru na účely zhodnotenia nehnuteľnosti prevažne používanej na podnikanie, žalobcovia nikdy nemali postavenie spotrebiteľa, ani v čase uzatvárania hypotekárneho úveru), a súčasne na (ii) skutočnosti vylučujúce charakter spotrebiteľského charakteru hypotekárneho úveru a lízingovej zmluvy. Sťažovateľka zotráva na názore, že hypotekárny úver, prijatý dávno pred uzavretím lízingovej zmluvy nemá žiaden vplyv na charakter lízingového vzťahu. Vzhľadom na načrtnutý časový odstup nemá samotný fakt splatenia hypotekárneho úveru (ak by aj bol spotrebiteľským úverom) žiadnu výpovednú hodnotu o charaktere lízingového financovania.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie práva vlastniť majetok (čl. 20 ústavy), práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 dohovoru) a porušenia princípu právnej istoty v kontexte princípu právneho štátu (čl. 1 ods. 1 ústavy) uznesením krajského súdu o zrušení rozsudku súdu prvej inštancie o zamietnutí žaloby, keď zmluvný vzťah medzi žalobcami ako fyzickými osobami so živnostenským oprávnením a sťažovateľkou považoval za spotrebiteľský a súdne konanie ako spotrebiteľskú právnu vec.

11. Ústavný súd, rešpektujúc svoju vlastnú judikatúru o „výsledkovom“ charaktere základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý proces (m. m. III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08), nemôže opomenúť zásadnú skutočnosť, že vec sťažovateľky nie je právoplatne ukončená, a teda objektívne nedošlo k súčasnému vyčerpaniu všetkých garantovaných právnych prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľke na ochranu jej práv poskytuje (I. ÚS 594/2022).

12. Predmetom prieskumu v prerokúvanej veci je zrušujúce rozhodnutie odvolacieho súdu, zatiaľ čo v zmysle judikatúry ústavného súdu sa v konaniach o ústavnej sťažnosti zásadne preskúmavajú len také právoplatné rozhodnutia, ktorými sa konanie vo veci samej skončilo (IV. ÚS 361/2010). Ústavný súd však uznáva, že aj kasačné rozhodnutie všeobecného súdu môže byť principiálne spôsobilé porušiť základné právo strany sporu. Aj vydanie procesného rozhodnutia všeobecným súdom je potrebné považovať za súčasť poskytovania súdnej ochrany. Ide najmä o prípady, ak všeobecný súd vyrieši nejakú otázku s konečnou platnosťou, ktorá je spôsobilá zásadným spôsobom ovplyvniť ďalší priebeh konania alebo jeho výsledok (II. ÚS 344/2019). V zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu k zrušeniu kasačných rozhodnutí ústavný súd pristupuje buď v závažných pochybeniach súdov blížiacich sa k zmätočnosti, ak znehodnocujú ďalšie konanie, alebo ak by išlo o veľmi pevnú hmotnoprávnu pozíciu preskúmaného kasačného rozhodnutia (II. ÚS 868/2016, II. ÚS 6/2018, I. ÚS 443/2019).

13. Podstatu napadnutého uznesenia ústavný súd vidí v tom, že krajský súd prihliadajúci na okolnosti konkrétneho prípadu očakáva od nového konania a nového meritórneho rozhodnutia súdu prvej inštancie špecifickú odpoveď na zásadný argument protistrany sťažovateľky, ktorým je skutočný účel zmlúv uzavretých medzi žalobcami a sťažovateľkou. Podľa ústavného súdu krajský súd identifikoval porušenie práva žalobcov (odvolateľov) na spravodlivý proces súdom prvej inštancie v jeho parciálnej zložke týkajúcej sa práva strany na vysporiadanie sa so všetkými relevantnými skutočnosťami v konaní zo strany súdu prvej inštancie. Opomenutou skutočnosťou

je to, či v rámci judikatúry Súdneho dvora Európskej únie žalobcovia ako fyzické osoby vykonávajúce podnikateľskú činnosť vystupujú v danom konaní ako spotrebiteľia, a na to nadväzujúce záväzné pokyny odvolacieho súdu o aplikácii noriem spotrebiteľského práva. Z uvedeného možno vyvodit', že namietané uznesenie krajského súdu rieši predovšetkým procesnoprávny nedostatok odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie, ktorý spočíva v nezohľadnení určitej, avšak podstatnej skutočnosti pre vec samu (špecifikované najmä v bodoch 13, 16 a 17 napadnutého uznesenia, pozn.). Dôsledkom právoplatnosti napadnutého uznesenia je pokračovanie v konaní o žalobe protistrany sťažovateľky. Hoci závery a pokyny krajského súdu v sebe nesú potenciál zásadným spôsobom ovplyvniť ďalší priebeh konania, nepredznamenávajú meritórny výsledok sporu ani neobmedzujú sťažovateľku vo využívaní jej procesných práv, ktorými podobu rozhodnutia vo veci samej môže ovplyvniť.

14. Rešpektujúc rozhodovací priestor všeobecných súdov, s prihliadnutím na obsah napadnutého uznesenia a na odôvodnenie jemu predchádzajúcemu rozsudku okresného súdu však ústavný súd nevidí žiadne ústavnoprávne nedostatky kasačného uznesenia, ktoré by mohli znehodnotiť následný proces. Je potrebné zopakovať a súčasne zdôrazniť, že v danej veci ide o správnosť naplnenia pojmu spotrebiteľ nielen podľa vnútroštátnych predpisov (§ 52 ods. 4 Občianskeho zákonníka), ale predovšetkým v súlade s prislúchajúcimi európskymi predpismi týkajúcimi sa ochrany spotrebiteľa a preferenciou bohatej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie v danej právnej oblasti tak, aby došlo k naplneniu princípu vyjadreného v čl. 3 CSP. Podľa názoru ústavného súdu to bol práve súd prvej inštancie, ktorý opomenul normatívnu silu posudzovaného právneho princípu pre oblasť ochrany spotrebiteľa bezpochyby etablovaného v európskej právnej tradícii. Prísne, vehementné až formalistické zameranie sa na podnikateľské označenie osoby žalobcov bez hodnoverného preukázania skutočného účelu zmluvy a bez posúdenia charakteru konania fyzickej osoby, a teda nezohľadnenie konkrétnych okolností prejednávanej veci sa javí z pohľadu materiálnej spravodlivosti ako nedostatočné. Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na relevantné závery vyplývajúce z nálezu ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 232/2023 z 15. augusta 2023 okrem iného aj o tom, že samotný štatút podnikateľa nevyklučuje spotrebiteľskú ochranu, ktoré sú v zásade priliehavé aj na okolnosti danej veci. Napokon, k výhrade sťažovateľky k právnym záverom vyplývajúcim z „prietahového“ nálezu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 462/2023 z 24. apríla 2024 je možné ich vnímať ako prostriedok k otvoreniu v zásade prípustného súdneho dialógu medzi ústavným súdom a všeobecným súdom v podobe upriamania pozornosti na materiálno-právnu, a tak ústavnoprávne konformnú perspektívu nazerania na charakter predmetného sporu.

15. Pokiaľ ide o námietku sťažovateľky týkajúcej sa prekvapivého rozhodnutia, táto podľa názoru ústavného súdu neobstojí. Nemožno totiž dospieť k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu je prekvapivé v zmysle § 382 CSP, ak vo svojom pokyne nasmeroval súd prvej inštancie na aplikáciu noriem spotrebiteľského práva, ktorej sa domáhala protistrana sťažovateľky v priebehu prvoinstančného konania, ako aj odvolacieho konania, a sťažovateľka ako druhá strana sporu mala a aj využila procesnú možnosť sa k tomu vyčerpávajúco vyjadriť (napr. v bode 2 rozsudku okresného súdu).

16. K ďalšej námietke sťažovateľky proti napadnutému kasačnému uzneseniu atakujúcej nedostatky odôvodnenia a nevysporiadanie sa (arbitrárnosť) s preukázanými skutočnosťami v konaní pred súdom prvého stupňa (por. body 7 a 8 tohto uznesenia, pozn.) ide o také aspekty, ktorým relevanciu priznáva inštitút odvolania [§ 365 ods. 1 písm. b) CSP] a dovolania [§ 420 písm. f) CSP]. Nad rámec princípu subsidiarity v konaní o ústavnej sťažnosti je však potrebné poukázať na bod 16

napadnutého uznesenia, v ktorom sa odvolací súd čiastočne vyjadril k výsledkom dokazovania pred súdom prvej inštancie, avšak v negatívnom kontexte. V súlade s judikatúrou ústavného súdu (m. m. III. ÚS 170/2021) je potrebné uzavrieť, že vo veci sťažovateľky by ani eventuálne (ňou tvrdené) ústavne relevantné nedostatky kasačného rozhodnutia odvolacieho súdu nepoznačili následne pokračujúci súdny proces záťažou, ktorá už neskôr nebude môcť odstrániteľná, a to buď cestou opravných prostriedkov, alebo aj neskoršej ústavnej sťažnosti (por. bod 11 tohto uznesenia, pozn.).

17. Pokiaľ ide o námietku, podľa ktorej následkom kasačného uznesenia krajského súdu je ďalšie predĺženie konania a prehlbovanie právnej neistoty sťažovateľky, táto v okolnostiach danej veci vykazuje ústavnú relevanciu nanajvýš v rovine základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov (čl. 48 ods. 2 ústavy), resp. práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote (čl. 6 ods. 1 dohovoru). Sťažovateľka sa v takomto rozsahu a týmito dôvodmi, ktorými je ústavný súd podľa § 45 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) viazaný, právnej ochrany na ústavnom súde nedomáha.

18. Vychádzajúc z limitovaného prieskumu kasačných rozhodnutí ústavným súdom, nemôžu byť sťažovateľkou prezentované pochybnosti o ústavnej udržateľnosti krajského súdu základom toho, aby bolo možné dospieť k záveru o porušení jej ústavných práv. Práve preto namietané rozhodnutie krajského súdu nie je samo osebe spôsobilé viesť k namietanému porušeniu sťažovateľkou uvedených základných práv, na ktoré treba nazerať z pohľadu výsledku celého priebehu konania. Preto je ústavná sťažnosť zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietnutá. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, bolo bez právneho dôvodu zaoberať sa ďalšími návrhmi v nej uplatnenými.

19. Ústavný súd dodáva, že v prípade, ak sťažovateľka nebude v ďalšom konaní po vyčerpaní všetkých dostupných (riadnych i mimoriadnych) opravných prostriedkov úspešná, nič jej nebráni, aby po jeho ukončení podala novú ústavnú sťažnosť zohľadňujúcu priebeh a výsledky daného konania.

20. Napokon ústavný súd ešte podotýka, že sťažovateľka k svojej ústavnej sťažnosti nepriložila plnú moc pre svojho zástupcu na zastupovanie pre ústavným súdom, hoci je z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh zrejmé, že ju spísal a podal advokát. Sťažovateľku už nevyzýval na doplnenie predmetnej plnej moci, pretože ústavná sťažnosť smerujúca proti napadnutému uzneseniu krajského súdu musela byť v tomto prípade odmietnutá z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti a samotné fyzické doplnenie plnej moci by už v tomto prípade nemalo žiadny význam.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. októbra 2024

Miloš Maďar
predseda senátu